

وَ اضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا رَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ
 مِنْ أَعْنَابٍ وَ حَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَ جَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زَرْعًا
 (32) كِلْتَا الْجَنَّتَيْنِ آتَتْ أُكُلَهَا وَ لَمْ تَظْلِمِ مِنْهُ شَيْئًا
 وَ فَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهْرًا (33) وَ كَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ
 لِصَاحِبِهِ وَ هُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَ أَعْزُّ
 نَفَرًا (34) وَ دَخَلَ جَنَّتَهُ وَ هُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا
 أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا (35) وَ مَا أَظُنُّ السَّاعَةَ
 قَائِمَةً وَ لَئِنْ رُدِدْتُ إِلَى رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا
 مُنْقَلَبًا (36) قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَ هُوَ يُحَاوِرُهُ أَ كَفَرْتَ
 بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاكَ
 رَجُلًا (37) لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَ لَا أُشْرِكُ بِرَبِّي
 أَحَدًا (38) وَ لَوْ لَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتِكَ قُلْتَ مَا شَاءَ

اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنَّ تَرِنَ أَنَا أَقَلَّ مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا
 (39) فَعَسَى رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِنْ جَنَّتِكَ وَ
 يُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فَتُصْبِحَ صَعِيدًا
 زَلَقًا (40) أَوْ يُصْبِحَ مَأْوَاهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ
 طَلَبًا (41) وَ أُحِيطَ بِشَمَرِهِ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ عَلَى
 مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَ هِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا وَ يَقُولُ يَا
 لَيْتَنِي لَمْ أَشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا (42) وَ لَمْ تَكُنْ لَهُ فِئَةٌ
 يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَ مَا كَانَ مُنْتَصِرًا (43)
 هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَ خَيْرٌ عُقْبًا
 (44)

Set forth to them the parable of two men: for one of them We provided two gardens of grape-vines and surrounded them with date palms; in between the two We placed corn-fields. Each of those gardens brought forth its produce, and failed not in the least

~~~~~

therein: in the midst of them We caused a river to flow. (Abundant) was the produce this man had : he said to his companion, in the course of a mutual argument: "more wealth have I than you, and more honour and power in (my following of) men." He went into his garden while he wronged himself: He said, "I deem not that this will ever perish, "Nor do I deem that the hour (of judgment) will (ever) come: even if I am brought back to my Lord, I shall surely find (there) something better in exchange." His companion said to him, in the course of the argument with him: "Dost thou deny Him Who created thee out of dust, then out of a sperm-drop, then fashioned thee into a man? "But as for my part Allah is my Lord, and none shall I associate with my Lord. "Why didst thou not, as thou wentest into thy garden, say: 'Allah's will (be done)! There is no power but with Allah! ' If thou dost see me less than thee in wealth and sons, "It may be that my Lord will give me something better than thy garden, and that He will send on thy garden thunderbolts (by way of reckoning) from heaven, making it (but) slippery sand!- "Or the water of the garden will run off underground so that thou wilt never be able to find it." So his fruits were encompassed (with ruin), and he remained twisting and turning his hands over what he had spent on his property, which had (now) tumbled to pieces to its very foundations, and he could only say, "Woe is me! Would I had never ascribed partners to my Lord and Cherisher!" Nor had he numbers to help him against Allah, nor was he able to deliver himself. There, the (only) protection comes from Allah, the true one. He is the best to reward, and the best to give success.

اے نبی، ان کے سامنے ایک مثال پیش کرو۔ دو شخص تھے۔ ان میں سے ایک کو ہم نے انگور کے دو باغ دیے اور اُن کے گرد کھجور کے درختوں کی باڑھ لگائی اور ان کے درمیان کاشت کی زمین رکھی۔ دونوں باغ خوب پھلے پھولے اور بار آور ہونے میں انہوں نے ذرا سی کسر بھی نہ چھوڑی۔ اُن باغوں کے اندر ہم نے ایک نہر جاری کر دی اور اُسے خوب نفع حاصل ہوا۔ یہ کچھ پا کر ایک دن وہ اپنے ہمسائے سے بات کرتے ہوئے بولا "میں تجھ سے زیادہ مالدار ہوں اور تجھ سے زیادہ طاقتور نفری رکھتا ہوں"۔ پھر وہ اپنی جنت میں داخل ہوا اور اپنے نفس کے حق میں ظالم بن کر کہنے لگا "میں نہیں سمجھتا کہ یہ دولت کبھی فنا ہو جائے گی، اور مجھے توقع نہیں کہ قیامت کی گھڑی کبھی آئے گی۔ تاہم اگر کبھی مجھے اپنے رب کے حضور پلٹایا بھی گیا تو ضرور اس سے بھی زیادہ شاندار جگہ پاؤں گا"۔ اُس کے ہمسائے نے گفتگو کرتے ہوئے اس سے کہا "کیا تو کفر کرتا ہے اُس ذات سے جس نے تجھے مٹی سے اور پھر نطفے سے پیدا کیا اور تجھے ایک پورا آدمی بنا کھڑا کیا؟ رہا میں، تو میرا رب تو وہی اللہ ہے اور میں اس کے ساتھ کسی کو شریک نہیں کرتا۔ اور جب تو اپنی جنت میں داخل ہو رہا تھا تو اس وقت تیری زبان سے یہ کیوں نہ نکلا کہ

ماشاء اللہ، لا قوۃ الا باللہ؟ اگر تو مجھے مال اور اولاد میں اپنے سے کمتر پارہا ہے۔ تو بعید نہیں کہ میرا رب مجھے تیری جنت سے بہتر عطا فرمادے اور تیری جنت پر آسمان سے کوئی آفت بھیج دے جس سے وہ صاف میدان بن کر رہ جائے، یا اس کا پانی زمین میں اتر جائے اور پھر تو اسے کسی طرح نہ نکال سکے۔" آخر کار ہوا یہ کہ اس کا سارا ثمرہ مارا گیا اور وہ اپنے انگوروں کے باغ کو ٹٹیوں پر الٹا پڑا دیکھ کر اپنی لگائی ہوئی لاگت پر ہاتھ ملتارہ گیا اور کہنے لگا کہ "کاش! میں نے اپنے رب کے ساتھ کسی کو شریک نہ ٹھہرایا ہوتا۔" نہ ہوا اللہ کو چھوڑ کر اس کے پاس کوئی جتھا کہ اس کی مدد کرتا، اور نہ کر سکا وہ آپ ہی اس آفت کا مقابلہ اُس وقت معلوم ہوا کہ کار سازی کا اختیار خدائے برحق ہی کے لیے ہے، انعام وہی بہتر ہے جو وہ بخشے اور انجام وہی بخیر ہے جو وہ دکھائے۔

ऐ नबी, इनके सामने एक मिसाल पेश करो | दो शख्स थे उनमें से एक को हमने अंगूर के दो बाग दिए और उनके गिर्द खजूर के दरख्तों की बाढ़ लगाई और उनके दरमियान काश्त की ज़मीन रखी | दोनों बाग खूब फले-फुले और बारआवर होने में उन्होंने ज़रा-सी कसर भी न छोड़ी | उन बागों के अन्दर हमने एक नहर जारी कर दी और उसे खूब नफ़ा हासिल हुआ | यह पाकर एक दिन वह अपने हमसाए से बात

करते हुए बोला, “मैं तुमसे ज़्यादा मालदार हूँ और तुझसे ज़्यादा ताक़तवर नफ़री रखता हूँ।” फिर वह अपनी जन्नत में दाख़िल हुआ और अपने नफ़स के हक़ में ज़ालिम बनकर कहने लगा, “मैं नहीं समझता कि यह दौलत कभी फ़ना हो जाएगी, और मुझे तवक्को नहीं कि क्रियामत की घड़ी कभी आएगी। ताहम अगर कभी मुझे अपने रब के हुज़ूर पलटाय़ा भी गया तो ज़रूर इससे भी ज़्यादा शानदार जगह पाऊँगा।” उसके हमसाए ने गुफ़्तगू करते हुए उससे कहा, “क्या तू कुफ़्र करता है उस ज़ात से जिसने तुझे मिट्टी से और फिर नुत्फ़े से पैदा किया और तुझे पूरा आदमी बनाकर खड़ा किया? रहा मैं, तो तेरा रब तो वही अल्लाह है और मैं उसके साथ किसी को शरीक नहीं करता। और जब तू अपनी जन्नत में दाख़िल हो रहा था तो उस वक़्त तेरी ज़बान से यह क्यों न निकला कि माशा अल्लाह, ला कुव्व-त-इल्ला बिल्लाह? अगर तू मुझे माल और औलाद में अपने से कमतर पा रहा है तो बईद नहीं कि मेरा रब मुझे तेरी जन्नत से बेहतर अता फ़रमा दे और तेरी जन्नत पर आसमान से कोई आफ़त भेज दे जिससे वह साफ़ मैदान बनकर रह जाए, या उसका पानी ज़मीन में उतर जाए और फिर तू उसे किसी तरह न निकाल सके।” आख़िरकार हुआ यह कि उसका सारा समरामारा गया और वह अपने अंगूरों के बाग़ को टट्टीयों पर उल्टा पड़ा देखकर अपनी लगाई हुई लागत पर हाथ मलता रह गया और कहने लगा कि “काश! मैंने अपने रब के साथ किसी को शरीक न ठहराया होता”—न हुआ अल्लाह को छोड़कर उसके पास कोई जत्था कि उसकी मदद करता, और न कर सका वह आप ही उस आफ़त का मुकाबला—उस वक़्त मालूम हुआ कि कारसाज़ी का

~~~~~

इखतियार खुदाए-बरहक ही के लिए है, इनाम वही बेहतर है जो वह
बख्शे और अंजाम वही बखैर है जो वह दिखाए ।

~~~~~